

**Verslag bijeenkomst Cultuurvisie BrabantStad,
28 februari 2018,
Club Smederij Tilburg**

Hoe staat Brabant er cultureel voor in 2021?

Met een eigen cultuurvisie wil BrabantStad cultuur in de regio smoel geven en inspelen op een nieuw nationaal cultuurbestel waarin de stedelijke regio een belangrijke rol is toegedicht. Iedereen die in Brabant betrokken is bij kunst en cultuur, is uitgenodigd mee te denken.

Ruim honderd mensen hebben gehoor gegeven aan de oproep om een bijdrage te leveren aan de Cultuurvisie BrabantStad 2021-2024. Op woensdag 28 februari jongstleden waren in Club Smederij in de Tilburgse Spoorzone onder anderen aanwezig: (amateur)kunstenaars, mensen die zich bezighouden met cultuureducatie, politici, producenten, vertegenwoordigers van de erfgoed- en festivalsector en schrijvers. Niet alleen om mee te praten, maar ook omdat ze benieuwd zijn naar de toekomst van kunst en cultuur in Brabant.

Eigen visie

Projectleider en dagvoorzitter Martin van Ginkel opent met: Waarom een cultuurvisie? De Raad voor de Cultuur, belangrijk adviesorgaan van regering en parlement, heeft in 2017 zijn Regioverkenning uitgebracht. Stedelijke regio's zouden een belangrijke rol moeten krijgen in het cultuurbeleid van het Rijk. Reden voor BrabantStad om tijdig met een eigen visie te komen.

De provincie en de vijf grootste gemeenten in Brabant (BrabantStad) willen met hun kennis en ervaring bijdragen aan het nieuwe cultuurbestel. Ook vragen ze een stem in de beoordeling van, en daarmee de subsidietoekenning voor, plannen van landelijk opererende Brabantse 'makers'.

Invloed in Den Haag vereist samen optrekken. De provincie en Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch en Tilburg doen dat door gezamenlijk overleg met de Raad voor de Cultuur en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Ook is een taskforce gevormd die bestaande subsidietrajecten in de provincie zoveel mogelijk op elkaar afstemt. Onderliggers vormen de bouwstenen voor de cultuurvisie BrabantStad 2021-2024 die in juni 2017 door de gedeputeerde en wethouders zijn vastgesteld. Voorts krijgt een gemeenschappelijke onderzoeksagenda vorm, te beginnen bij cijfers over de culturele sector waaruit de betekenis van cultuur in Brabant mede blijkt.

De visiebrief van minister Ingrid van Engelshoven van OCW die op 12 maart openbaar wordt, is belangrijk. Want daaruit blijkt wat zij vindt van het nieuwe beleid dat de Raad voor de Cultuur voorstaat. De verwachting is dat zij de regio's vraagt voor eind dit jaar met een eigen profiel te komen; dit geldt ook voor BrabantStad. Voordat de Cultuurvisie BrabantStad in het najaar wordt vastgesteld, volgen nog enkele bijeenkomsten als deze.

Historische ontwikkeling

De gedeputeerde voor cultuur Henri Swinkels onderstreept het belang van de huidige ontwikkeling gezien vanuit historisch perspectief. Al tientallen jaren is er discussie over de positie van de Randstad ten opzichte van de overige regio's als het gaat om de ontwikkeling van cultuur. Dit drukt zich onder meer uit in verdeling van cultuurgelden. Het tij lijkt nu te keren. Daarom is dit hét moment om te laten zien wat Brabant op cultureel gebied in huis heeft.

Trots is daarbij het uitgangspunt: de aanwezige kwaliteit in deze provincie moet reden zijn voor ondersteuning. BrabantStad trekt de kar, maar we willen een ontwikkeling die voor heel Brabant waarde heeft.

Swinkels streeft een cultuurbeleid na dat geen onderscheid maakt tussen productie en presentatie, want zij horen onlosmakelijk bij elkaar. Sinds enkele decennia financiert het rijk 'de makers' en de gemeente de plekken waar zij hun werk kunnen laten zien. Hij gaat uit van makers die zich verbinden met de gemeenschap, van kunst die daar ontstaat, wortelt en uitgroeit: daardoor kunnen zowel producenten als de gemeenschap zich ontwikkelen.

Het verbinden van verschillende disciplines is een ander aandachtspunt: daar waar disciplines elkaar vinden, gebeuren vaak spannende dingen, terwijl de subsidietrajecten niet (goed) aansluiten op kunstenaars of gezelschappen die actief zijn binnen verschillende disciplines.

Gesprekstafels

Na de inleiding van gedeputeerde Swinkels gaat iedereen in groepjes aan de slag met een aantal vragen. Het verzoek is uitdagingen en dromen op te schrijven, die te rangschikken en aan te geven wat nodig is voor realisatie ervan. De inventarisatie van wat per gesprekstafel is besproken, is puntsgewijs opgenomen in de bijlage bij dit verslag.

"Presenteren en maken zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden."

Plenair wordt vervolgens een aantal bevindingen opgehaald: de dagvoorzitter peilt wat de tafelgesprekken hebben opgeleverd.

Jezelf ontwikkelen binnen cultuur

De zogenoemde ketenbenadering is aan meer tafels besproken. Zo hebben jonge kunstenaars vaak moeite met de overgang van opleiding naar beroepspraktijk. Daar is extra inzet nodig: "Investeer in randvoorwaarden, zoals betaalbaar wonen en productieruimtes." Een andere manier om het (jonge) kunstenaars makkelijker te maken is minder bureaucratie. "Teveel energie gaat op aan niet-creatieve zaken."

"Minder regeltjes, meer vertrouwen"

Een veelbesproken onderwerp is een betere verbinding tussen amateur- en professionele kunst. De sportwereld kent een goede doorstroom van amateurtalent naar het professionele circuit. Een vergelijkbaar model voor de cultuursector zou kunnen leiden tot een betere arbeidsmarktpositie voor kunstenaars.

Kunst in de samenleving

"Laten we niet in de valkuil trappen van een te grote focus op makersbeleid en presentatie", is een opmerking die verwijst naar publiek. Hoe geef je de kunsten, na de bezuinigingen van de afgelopen jaren, hun plek in de samenleving terug? "Publiek an sich is geen doel", klinkt het uit een andere hoek van de zaal. "Wat willen we? Meer publiek, een ander publiek, een meer divers publiek?"

"Brabant kent een goede culturele humuslaag"

De mooiste verhalen vind je misschien wel onder de mensen, in op het eerste gezicht onbelangrijke gebeurtenissen. Denk in dit verband aan een repetitie voor een (amateur)voorstelling.

"Maak anderen deelgenoot van het ontstaansproces van kunst."

Media en onderwijs zouden meer aandacht moeten hebben voor kunst en cultuur. "Brabant kent een goede culturele humuslaag", merkt iemand op.

Cultuur en maatschappelijke vraagstukken

De verbinding van kunst en cultuur met maatschappelijke vraagstukken is ook een veelbesproken thema. "Hoe kan de sector bijdragen aan sociale cohesie?" Of is het andersom: hoe draagt sociale cohesie bij aan kunst en cultuur? Wie stimuleert eigenlijk wie? Benadert de kunstenaar bijvoorbeeld het zorgcentrum voor ouderen of gaat de ouderenzorg op zoek naar antwoorden in de kunst?

"Zolang oma danst heeft ze geen last van haar zere knie."

"Kunst en cultuur zijn geen smeermiddel", reageert iemand. "Het gaat erom kunst een autonome plek te geven in een instelling. Nodig een dansgezelschap uit in het bejaardenhuis." Het idee dat 'de zorg ons maar moet inhuren' vindt iemand anders te kort door de bocht. Maar men ziet wel degelijk het belang van een betere verbinding tussen kunst en maatschappij.

"Wij beschikken over skills waar het onderwijs graag van leert."

Een goede relatie tussen kunst en maatschappij vergt ook goed opdrachtgeverschap. "Minder regeltjes, meer vertrouwen." Procedures kunnen flexibeler en er mag ruimte zijn voor experiment. Overigens hoeft opdrachtgeverschap niet beperkt te blijven tot de overheid en gesubsidieerde instellingen. Ook bedrijfsleven en fondsen vervullen een rol het financieel bijdragen aan kunst en cultuur.

Wat maakt Brabant uniek?

"Wat mist er nog in de discussie?", wil de gespreksleider weten. "De vraag wat Brabant uniek maakt. We moeten bedenken wat onze kernwaarden zijn", klinkt het. Dat sluit aan bij de vraag die eerder voorbij kwam: hoe kan Brabant zich beter profileren en presenteren? BrabantStad zou moeten investeren in een internationaal georiënteerde sector die gelooft in eigen kracht. 'De blik van buiten naar binnen' kan daarbij helpen: wat vinden anderen van Brabant?

"We moeten bedenken wat onze kernwaarden zijn."

Een al te onderscheidend regioprofiel heeft ook nadelen: "We moeten voorkomen dat we de boel op slot gooien." Daarvoor is een open, niet té Brabantse blik nodig. En we moeten ook niet teveel 'in stadjes denken'.

Wethouder Marianne de Bie van Breda benoemt de volgende aandachtspunten.

"Presenteren en maken zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden", zegt ze. "We zijn een provincie van makers en we moeten blijven investeren in verbeeldingskracht. Dat doen we door nieuwe verbanden aan te gaan, met andere sectoren. En ook door elke inwoner van Brabant bij kunst en cultuur te blijven betrekken."

Het laatste woord is aan Henri Swinkels. Hij ziet een belangrijke rol weggelegd voor kunst in deze samenleving: "Juist in dit tijdperk van snelle media, de bijbehorende vervlakking en polarisatie doet kunst een beroep op de verbeeldingskracht, helpt mensen zich in een ander te verplaatsen. Kunst confronteert ook met niet-gangbare opvattingen. Dat kan ongemakkelijk zijn."

Verslag: Caroline Moerland
Tekeningen: Jeroen de Leijer
Foto's Wilfried Scholtes

Bijlage - de gesprekstafels

Hoe ziet Brabant er cultureel uit in 2021?

1. Schrijf de belangrijkste uitdagingen op die spelen voor cultuur in Brabant/BrabantStad. Of schrijf alle dromen op voor BrabantStad als culturele stedelijke regio.

2. Omcirkel de top 3-5 uitdagingen/dromen onder vraag 1.

3. Wat is hiervoor nodig?

tafel/sheet 1

1.

- behoefte aan ontwikkelplekken: voor ontmoeting, experiment, presentatie en productie
- makers voorop (blijven) stellen
- ketenkoppeling: verbinden onderwijs/opleiding met professionele makers
- onderscheidend en passend regioprofiel dat tot de verbeelding spreekt

2.

(zie vraag 1)

3.

- samenwerken
- elkaar leren kennen
- lef, buiten kaders durven denken

tafel/sheet 2*

1.

- artistieke ontwikkeling en verdieping als profiel
- niet stilstaan
- houd de kunsten sterk om het gesprek aan te gaan met andere domeinen, en met cultuur
- realiseer je hoe economisch de huidige blik op de kunsten is
- volledigheid in infrastructuur zodat je echt kunt bouwen
- verantwoordelijkheid van gemeentes om te huisvesten
- geen misbruik van creativiteit
- kunst kan verdomde goed zijn voor de economie
- gaan voor topkunst? dan ook topkunstbudget
- in Brabant geen koopmansmentaliteit
- eerder beginnen met educatie
- grote droom: de waarde van de kunsten weer onderkennen

2.

- realiseer je hoe economisch de huidige blik op de kunsten is
- volledigheid in infrastructuur zodat je echt kunt bouwen
- verantwoordelijkheid van gemeentes om te huisvesten
- geen misbruik van creativiteit
- kunst kan verdomde goed zijn voor de economie

3.

- we hebben niks te bewijzen

* Deze tafel heeft 'Stad' in BrabantStad doorgestreept (Brabant~~Stad~~)

tafel/sheet 3

1.

- verbinden lokaal en globaal
- versterken lokaal, maar wel ambassadeur worden
- wat voed je? je omgeving? zonder publiek geen culturele waarde
- regiogedachte meenemen -> verbijzonderen
- balans tussen maken, presenteren en publiek bereiken
- belang van educatie
- plekken van bijzondering, dans in Tilburg -> 'anders'
- je kunt reageren als kunstenaar op de Brabantse 'plek'
- gezamenlijke erfenis kan door verbinding meer worden. dorpen naar het totaal: Van GoghHuis in Zundert viel bijna om
- er is geen gemakkelijke kaart voor cultuur

2. [niks omcirkeld]

3.

- kleur bekennen kan helpen om cultuur in stand te houden (pas op kannibalisme). zou dat mozaïek kunnen zijn
- meer samen doen!

tafel/sheet 4

1.

- droom:
  - Brabant autonoom, sterk en zichzelf profilerend
  - vanzelfsprekende verbinding met andere domeinen
  - disciplinegrens overschrijdend
  - hoge cultuurparticipatie en -deelname verder laten groeien
- trots/verrassing
- uitdaging:
  - imago
  - aandacht (houden) voor kwaliteit
  - borgen collectief naast gemeentebelangen

2.

- Brabant autonoom, sterk en zichzelf profilerend
- disciplinegrens overschrijdend
- hoge cultuurparticipatie en -deelname verder laten groeien

3.

- borgen collectieve (BrabantStad ---> gemeentelijke belangen) -> gunfactor
- aandacht voor kwaliteit in relatie tot (inter)nationale veld. toptalent/financiering etc.

tafel/sheet 5

1.

- inclusie (voor iedereen):
  - publiek (afspiegeling)
  - makers (afspiegeling)
- engagement
- verbinden/samenwerken -> bredere financiering
- > gezamenlijke verantwoordelijkheid
- talentontwikkeling
- trots (identiteit)
- elkaar gunnen
- benoemen uniciteit en usp (unique selling proposition/point)

2.

- trots (identiteit), elkaar gunnen, benoemen uniciteit en usp
- verbinden/samenwerken -> bredere financiering
- > gezamenlijke verantwoordelijkheid
- inclusie (voor iedereen):
  - publiek (afspiegeling)
  - makers (afspiegeling)
- engagement
- talentontwikkeling

3.

- blik van buiten en binnen
- ambassadeurs
- communicatie verbeteren. karakter Brabant:
  - doen!
  - bescheiden
  - samenwerking
- kennis van doelgroepen
- bredere financiering
- afspiegeling

tafel/sheet 6

1.

- durf te investeren (beleid/bedrijf/privaat) - teveel energie gaat op aan niet creatieve zaken
- prestatie-eisen in cultuur differentiëren - kunst niet (te) kwantitatief beoordelen
- visie op/van goed opdrachtgeverschap
- keten moet over volle lengte optimaal zijn - biotoop waarin talent en top zich thuis voelen
- Brabantse cultuurvisie die 't stedelijk en provinciaal denken openbreekt/overstijgt
- investeer in programma

2. [niks omcirkeld]

3. [niks ingevuld]

tafel/sheet 7

[bovenaan de vragen staat - als een soort van 'titel'? - De ideale subsidiestroom]

1.

- regionale infrastructuur moet in landelijke infrastructuur geïntegreerd worden
- BrabantStad is tout Brabant, niet alleen Den Bosch, Eindhoven en Tilburg
- durf voor nichegroepen te werken - lef om makers te ondersteunen - begin bij de kunstmakers
- cultuur is een te groot bunkerbegrip
- België is belangrijk speelveld voor Brabant - goed openbaar vervoer is belangrijk
- droom: experimentele organisaties die kansen krijgen, ook zonder langetermijndenken -> lef om dat soort initiatieven kans te geven

2.

1. droom: experimentele organisaties die kansen krijgen, ook zonder langetermijndenken -> lef om dat soort initiatieven kans te geven
2. België is belangrijk speelveld voor Brabant - goed openbaar vervoer is belangrijk
3. durf voor nichegroepen te werken - lef om makers te ondersteunen - begin bij de kunstmakers

3.

- flexibele procedures/budget
- experimentsubsidies
- kraamkamer voor ideeën

tafel/sheet 8

1.

- zichtbaar maken van en recht doen aan bestaande initiatieven, en aansluiten bij identiteit van stad/regio
- verbinden met samenleving met behoud autonomie kunstenaar
- investeer in de 'keten' na de opleiding van makers (FHK -> TT) [Fontys Hogeschool voor de Kunsten -> Tilburg Talent?]
- zorg dat kunstenaar normaal betaald/gewaardeerd wordt

2. [niks omcirkeld]

3.

- een complete keten

tafel/sheet 9

1.

- ode aan de werkplaats en podium voor makers
- ode aan de amateurkunst en talentontwikkeling
- zorgen voor een goede arbeidsmarkt voor de kunstenaar, voor zowel amateur als professional
- zoek actieve verbindingen tussen kunst en cultuur en sociale domeinen en maatschappelijke vraagstukken
- onderzoeken in hoeverre kunst en cultuur van elkaar verschillen

2. [niks omcirkeld]

3. [niks ingevuld]

tafel/sheet 10

1.

- 2021: in Brabant houden de mensen van kunst!
- kunstbrede humuslaag ontwikkelen maker/presentator/programmeur
- meer vrije ruimte
- minder overhead?/overheid- kosten-batenonderzoek
- midcareer/endcareer
- minder adviesstructuur = minder bureaucratie
- opdrachtgeverschap stimuleren, ook tussen verschillende branches/sectoren
- middensegment!
- culturele centra per stad

2.

het woord 'humuslaag' is omcirkeld

3.

- bruisende humuslaag kunstenaars/publiek
- grote Brabantse kunstkalender ieder jaar
- productiegeld
- niet alleen top
- innovatie is geen kunstje
- kweekvijver
- regionale inbedding omarmen
- eigen ambitie zelf financieren
- branding, positief imago
- samenwerken in plaats van kastje naar de muur -> vertrouwen (van de provincie) in de sector/maker/stad!
- zichtbaarheid (media)

tafel/sheet 11

1.

- goed salaris voor iedere kunstenaar
- plekken voor talentontwikkeling/makersplekken
- ondernemerschap bij kunstenaars
- zichtbaarheid talenten 'uitruilen' in BrabantStad:
  - gevoel gezamenlijkheid van Brabantse cultuur
  - trots op Brabantse kunstenaars uitdragen
- meer data over publiek
- meer maatschappelijk draagvlak, onder andere door meer/betere cultuureducatie

2.

- plekken voor talentontwikkeling/makersplekken
- zichtbaarheid talenten 'uitruilen' in BrabantStad:
  - gevoel gezamenlijkheid van Brabantse cultuur
  - trots op Brabantse kunstenaars uitdragen
- meer maatschappelijk draagvlak, onder andere door meer/betere cultuureducatie

tafel/sheet 12

- afstand makers - publiek
- cultuureducatie binnen- en buitenschools
- fysieke integratie keten (educatie - productie - presentatie)
- dienende politiek
- ruimte voor experiment/ontwikkeling
- verbinding met maatschappelijk/sociaal domein

2.

- afstand makers - publiek
- fysieke integratie keten (educatie - productie - presentatie)
- verbinding met maatschappelijk/sociaal domein

3.

- regelarme omgeving

tafel/sheet 13

[deze tafel heeft het woord 'cultuur' in Cultuurvisie doorgestreept en veranderd in 'kunst': Bijeenkomst kunstvisie BrabantStad. In de eerste vraag is het woord 'uitdagingen' doorgestreept en veranderd in 'waarden': Schrijf de belangrijkste waarden op...]

1.

- focus op kwaliteit(verbetering) & professioneel makerschap [4 x onderstreept]
- educatie/interdisciplinair
- de latente behoefte om geraakt te worden
- aandacht & respect voor stad & platteland
- vestigingsklimaat voor jonge kunstenaars langdurig/structureel opwaarderen

2. [niks omcirkeld, wel zijn woorden onderstreept zoals hierboven aangegeven]

3.

- zelfvertrouwen!
- rijke voedingsbodem (biotoop, keten) door:
  - ruimte
  - educatie
  - werkplaats
  - podium
- artist in 'country'-residence
- ware stuwning [?] uit autonomie

[onderstaande is ook nog op deze sheet geschreven, op z'n kop, met pen op het papier 'gekrabbeld'. Er staat bij: een persoonlijke impressie, geen groepsding]

- bildung/volksverheffing
- plek v. kunst in samenleving: alledaags of feestje 2 x per jaar:
  - participatie
  - technologie - natuur
- grensoverschrijdend: weerbaarheid - internationaal
- drempel laag, lat hoog
- contrasten => wegslijten wat niet afwijkend is, wel meer geld voor publieksbereik - lange termijn => niet meer publiek maar juist, anders, nieuwer, gekleurder [?] en dan wonder boven wonder ook meer publiek
- kijk kritisch naar woorden als keten & groei
- er zijn altijd mensen die ze lean & mean halen maar verandert ten gronde niets
- middel: kunstenaar als ondernemer - interdisciplinair werken - educatie/onderwijs/publiek [?]
- unieke kernwaarden, langetermijndoelen voor Brabant formuleren